

দেব-কানী

(গীত-শব্দ-শব্দ)

শ্রীমৎস্য শাস্ত্র

লেখক আৰু প্ৰকাশক
শ্ৰী উমেশচন্দ্ৰ চৌধাৰী
(মতাশিল (উজ্জান বজাৰ)
গুৱাহাটী ।

প্ৰথম ভাণ্ডৰণ
আঘোণ, ১৮৬১ শক

বেচ—পকা বন্ধা—৮০ তিনি মহা

কেচা বন্ধা—১০ দুমহা

ছপাৰ তত্ত্বাৱধান কৰোঁতা
শ্ৰীগগনচন্দ্ৰ পাটোৱাৰী
১৪০ কেশৱ সেন ষ্ট্ৰীট,
কলিকাতা ।

প্ৰিণ্টাৰ—বি, বি, ঘোষ
ললিত প্ৰেছ
৮১নং সিমলা ষ্ট্ৰীট,
কলিকাতা ।

উছৰ্গা

আজি তিনি যুগৰ আগতে

যিজনাই

মোক নিচেই

শিশুকালত

এৰি গৈছে

সেই পিতৃদেৱতা

৩গৰ্গৰাম চৌধাৰীৰ

পৱিত্ৰ স্মৃতিৰ

উদ্দেশ্যে—

২৮ আশ্বিন, ১৮৬১ শক

(বছৰেকীয়া তিথিব দিন)

গুৱাহাটী ।

—উপহাৰ—

শ্ৰী

লৈ

উপহাৰ দিয়া হল ।

ইতি—

শ্ৰী

তাৰিখ.....)
১৮..... শক }

নিবেদন

ইয়াৰ আগতে প্ৰকাশ কৰা গীতৰ পুথি “প্ৰতিধ্বনিৰ” পাতনিত বচকৰ জনাব লগীয়া প্ৰায় ভাগ কথা প্ৰকাশ কৰা হৈছে। “দেবধ্বনি” পুথিত বচকৰ ৮৭টা গীত গোটাট দিয়া হল। “প্ৰতিধ্বনি”ত প্ৰকাশ হোৱা গীত বিলাকতকৈ ইয়াৰ গীতবিলাক কিছু গধুৰ ভাৱৰ বুলি অনুমান কৰি ইয়াক শৈশৱত সকলৰ কাৰণে বিশেষকৈ যুগুত কৰা হৈছে।

ইয়াৰ গীতবিলাক সজ্ঞাৰ্থতে তলত লিখা ক্ৰম ধৰা হৈছে—আৰম্ভণতে জাতীয় আৰু সামাজিক ভাৱৰ গীতবিলাক যথাক্ৰমে “আৱাহন” আৰু “জাগৰণ” তৰঙ্গত দিয়া হল, তাৰ পাচত “দোৱৰণ” তৰঙ্গত স্মৃতি আৱেগৰ, আৰু “উদ্বোধন” তৰঙ্গত আনন্দ উল্লাসৰ গীতবিলাক দিয়া হৈছে; শেষৰ ফালে যথাক্ৰমে “অধেষণ” “সমৰ্পণ” আৰু “সমাপন” তৰঙ্গত গভীৰতৰ অনুকৃতিৰ ধাৰা বিলাক ক্ৰমে স্থিৰ সমাপ্তিৰ ফালে বোৱাই দিয়া হৈছে।

দৰাচলতে প্ৰতিধ্বনি আৰু দেৱধ্বনি পুথি দুখন পৰস্পৰ অঙ্গাদী আৰু অনুগামী;—প্ৰতিধ্বনিৰ গীত বিলাকত ভাৱৰ ধাৰা যিমানলৈকে গৈছে, দেৱধ্বনিত তাৰ পাচৰ ধাৰা বিলাক বুলাই নি যথাসম্ভৱ শৈশৱৰ শৰা বাহুকাঁলৈ মানৱ চিন্তাৰ চলন্ত ধাৰাটি বন্ধা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। এই চেষ্টা কিমান দূৰ ফলৱতী হ'ল, ভাবুক সকলে বিচাৰ কৰিব।

চলিত প্ৰথামতে ইয়াৰ কোনো গীতকৈ “জাতীয় সঙ্গীত” বা “ধন্যসঙ্গীত” ইত্যাদি পৰ্বায় ভুক্ত কৰি নেথুৱা নাই; কিন্তু অধেষণ, সমৰ্পণ আৰু সমাপন তৰঙ্গৰ গীত বিলাকৰ ভিতৰত ভাবুক সকলে

হয়তো আধ্যাত্মিক বা পাবমাথিক চিন্তাৰ বিষয় অনুভৱ কৰিবও
পাবে।

এই পুথি কেইখন প্ৰকাশ কৰাত যিসকল বন্ধুৰ সহায় আৰু
উদগনি পাইছোঁ, তেওঁলোকৰ কেবাজনৰো নাম “প্ৰতিধ্বনিৰ” পাতনিত
উল্লেখ কৰা হৈছে ; এই বিলাক গীতৰ প্ৰতি আগ্ৰহ দেখুৱা সাহিত্যিক
আৰু সদাশয় গায়ক সকলোকে বচকৰ আন্তৰিক শলাগ জনোৱা হল।

পাঠক আৰু গায়ক সকলৰ সুবিধাৰ বাবে এই পুথিৰ শেষভাগত
পৰিশিষ্ট ছটা ভাগ কৰা হৈছে ;—(ক) পৰিশিষ্টত গীতবিলাকৰ
বৰ্ণানুক্রমে সূচীপত্ৰ দিয়া হল, আৰু (খ) পৰিশিষ্টত এই পুথিৰ আৰু
প্ৰতিধ্বনি পুথিৰ বিবিলাক গীত বিশেষ উপলক্ষ্যত নাইবা উল্লেখযোগ্য
অনুষ্ঠানত গোৱা হৈছিল তাৰে কিছুমানৰ পৰিচয় দিয়া হল। ইতি—

আহিন, ১৮৬১ শক]

ৰাইজৰ বিচাৰাধীন

শ্ৰীউমেশ চন্দ্ৰ চৌধাৰী

সূচী-পত্ৰ

(বৰ্ণমালা অনুসাৰে গীতৰ ক্ৰম শেষত (ক) পৰিশিষ্টত দেখুৱা হৈছে)

গীতৰ আদি শাৰী বচনাৰ কাল পৃষ্ঠা

আৱাহন

তোল পতাকা তোল	...	আহাৰ, ১৮৫০ শক	১
জয় জয় জাগ্ৰত জগত জীৱন	...	আৰোণ, ১৮৪৮ শক	২
সাদৰোঁ সমবেত সেৱক শুভাগত	...	পুই, ১৮৪১ শক	৩
নমো কামৰূপা অসমা	...	আৰোণ, ১৮৫৭ শক	৪
স্বাগত স্বাগত ভক্ত সমাগত	...	আহিন, ১৮৪৮ শক	৫

জাগৰণ

ধৰ্মভূমি কৰ্মভূমি পূণ্যভূমি হিন্দুস্থান		শাওণ, ১৮৪১ শক	৬
বিশ্ব ধ্বংস জাগে	...	আহাৰ, ১৮৫২ শক,	৭
আৰু আৰু নৱ-যুগ প্ৰয়াসী	...	আৰোণ, ১৮৫২ শক	৮
মনাই অ' মোৰ	...	আৰোণ, ১৮৪৪ শক	৯
জীৱন-মৰণ পণ	...	আহিন, ১৮৫৫ শক	১০
আলহীৰ দয়া বিচাৰি	...	ভেঠ, ১৮৫০ শক	১১
জাগ জাগ বহুবা চহা ত্ৰুখীয়া	...	চত, ১৮৫২ শক	১২
পশ্চিম ফালে কলা মলা	...	বহাগ, ১৮৫০ শক	১৩
চিত্ত শুদ্ধি কৰ	...	বহাগ, ১৮৫২ শক	১৪
হোজা চহাৰ বৃত্তি ললি	...	মাঘ ১৮৫৫ শক	১৫
মুক্তিমান সত্য প্ৰকট জ্যোতিৰ্ম্মাণ		আহিন, ১৮৫৫ শক	১৬
সমানে হ থিয়	...	পুই, ১৮৫৫ শক	১৭
শুন বধিব গুৰু গস্তীৰ	...	আহিন, ১৮৫৫ শক	১৮
তোৰে বুকুৰ জলা জুমে	...	ফাগুন, ১৮৫১ শক	১৯

গীতৰ আদি শাৰী	বচনাৰ কাল	পৃষ্ঠা
চকু থাকি অন্ধ হ'লি	... আঘোণ, ১৮৫৭ শক	২০
জিৰণিৰ এয়েনে পৰ	... কাতি, ১৮৫৩ শক	২১
আকৌ ঘূৰি মৰা স্ব'তিত	... মাঘ, ১৮৫৫ শক	২২
উঠা উঠা শক্তি হৃদয় উজ্জ্বলি	... ভাদ, ১৮৪৩ শক	২৩
এ শিৱ স্তম্ভৰ সনাতন	... মাঘ, ১৮৫৫ শক	২৪
বজোৱা চুন্দুভি বণ ভেৰি	... ফাগুন, ১৮৩৭ শক	২৫

সোৱৰণ

বালাকালৰ বন্ধু ভূমি	... ভাদ, ১৮৪৪ শক	২৬
শৰাই শিল, শৰাই ঘাট	... আহিন, ১৮৫০ শক	২৭
পানিপথ, পানিপথ !	... ভাদ, ১৮৫৪ শক	২৮
প্ৰান্তবাসী হে যোগীবৰ !	... চ'ত, ১৮৩৭ শক	২৯
মহগড়, মহগড় !	... আহাৰ, ১৮৫২ শক	৩০
জেবেঙা পথাৰ	... কাতি, ১৮৪৮ শক	৩১
সন্ধ্যা কান্তা ললিতা	... আহাৰ, ১৮৪২ শক	৩২
সোৱণ শিৰীৰ স্তৱনি পাব	... বহাগ, ১৮৫১ শক	৩৩
বিষাণ দৈ বিষাণ দৈ	... আহিন, ১৮৫০ শক	৩৪
চিৰ তৰুণ জলাধি-বাত্ৰী	... শাওণ, ১৮৫৭ শক	৩৫

উদ্বোধন

ঘাটত বহি বুলোঁ মাথো	... আহাৰ, ১৮৩৯ শক	৩৬
মোৰ জীৱনৰ ব্যৰ্থতা	... আহাৰ, ১৮৫৩ শক	৩৭
মান্দৰ জিনি, অন্তৰ জিনি	... শাওণ, ১৮৪৫ শক	৩৮
আনন্দে মোৰ পূৰ্ণ গৃহ	... ভাদ, ১৮৫০ শক	৩৯
নিকুঞ্জ বনত বাছি বাছি গাধিলে।	... ভাদ, ১৮৪৮ শক	৪০
ওপছে পৰাণ পাব	... ভাদ, ১৮৫১ শক	৪১

গীতৰ আদি শাৰী	বচনাৰ কাল	পৃষ্ঠা
যন্ধিবে মোৰ দীপাবলী	... ডাৰ, ১৮৫১ শক	৪২
তোমাৰ ফুলনিৰ স্নগন্ধী ফুলেবে	... কাতি, ১৮৪০ শক	৪৩
বন্ধনা নকৰা বাহু	... কাতি, ১৮৫৫ শক	৪৪
নীলাকাশৰ বিশাল বুকুত	... আহিন, ১৮৪৮ শক	৪৫

অল্লেখ্যৰণ

মোৰে মন বলিয়া	... মাঘ, ১৮১৫ শক	৪৬
গজ্জি আছিল সপ্ত সিদ্ধ	... আহিন, ১৮৪২ শক	৪৭
হেৰ মাজ নিশাৰ ববাগী	... শাওণ, ১৮৩৭ শক	৪৮
কালিন্দীৰ পাবতে ৰূপৰ পিয়াহতে	চ'ত, ১৮৫৫ শক	৪৯
অস্ত গিবিৰ শিখৰতে	... জ্যৈষ্ঠ, ১৮৫৫ শক	৫০
এই বাবিয়া হুপৰ নিশা	... শাওণ, ১৮৫৮ শক	৫১
এৰ দিয়া, এৰি দিয়া,	... আষাঢ়, ১৮৫০ শক	৫২
আপোন মনে গোৱা কি গীত	... বহাগ, ১৮৪২ শক	৫৩
আজিনো গধূলি মনে মোৰ কেনিবা গল	পূহ, ১৮৫৭ শক	৫৪
সৰগত জুৰিলোঁ সুৰ	... আহিন, ১৮৪৮ শক	৫৫
বাটে ঘূৰণীয়া, পৰ্কত শিলনীয়া	... মাঘ, ১৮৫৭ শক	৫৬
কি পিয়াহত সাৰ পালা	... আহিন ১৮৫৬ শক	৫৭
লুইতৰ পাবতে, পৰ্কতৰ আঁৰতে	... কাতি, ১৮৫৪ শক	৫৮
হে স্নন্দব, হে স্নধী !	... আষাঢ়, ১৮৫০ শক	৫৯
বহুদিনৰ প্ৰিয় সখি	... পূহ, ১৮৫৬ শক	৬০
আজি মোৰ ঘৰত থল নাই	... আহাৰ, ১৮৫৩ শক	৬১
অ' ডবালী অ' !	... জ্যৈষ্ঠ, ১৮৪১ শক	৬২
ভোকত পলাল ভগৱান	... আষাঢ়, ১৮৫৮ শক	৬৩

গীতৰ আদি শাৰী	বচনাৰ কাল	পৃষ্ঠা
সমৰ্পণ		
দুখৰে উপৰি দুখ দিছা মোক ...	বহাগ, ১৮৪১ শক	৬৩
তোমাক তো ভাবিবৰ সূচল নাপাওঁ	কাতি, ১৮৫০ শক	৬৫
বহুদিন প্ৰভু মংতিছে। তোমাক ...	আহিন, ১৮৪১ শক	৬৬
মুৰঞ্জি মৰিলো কালৰ ফন্দী ..	আঘোণ, ১৮৫৬ শক	৬৭
মোৰ মান অগিয়ান নাই ...	ফাগুন, ১৮৫৫ শক	৬৮
বহুদূৰ বাট ঘূৰি আজি দিবা-শেষে	বহাগ, ১৮৪১ শক	৬৯
আজিহে উমান পালোঁ, আছা হুমি ভগৱান	আহাব, ১৮৫০ শক	৭০
যাৰ কাৰণে গড় মাৰিাল ...	আহাব, ১৮৫৪ শক	৭১
ভাগৰ লাগি অচল ভৰি ...	জেঠ, ১৮৩৯ শক	৭২
এই নে সপোন, এই নে ভুল ? ..	কাতি, ১৮৪৪ শক	৭৩
কলৈ আনিলা নাথ, ছলেৰে ভূলাই ?	জেঠ, ১৮৪১ শক	৭৪
বহু ডকা চাকনৈয়াত মিছাতে বাগৰি	কাতি, ১৮৪৪ শক	৭৫
অকুল সাগৰে কাণ্ডাবী বৰ্জিত ..	আহাব, ১৮৫১ শক	৭৬
সমাপন		
অ' জীউ মায়াশালত বন্দী ! ...	ভাদ, ১৮৫০ শক	৭৭
হেলা নকৰ ভাই, আয়ু-বেলি মাৰযায়	বহাগ, ১৮৩৮ শক	৭৮
এই সন্ধিয়া, কলৈ বহু যাবা অকল সৰে ?	ফাগুন, ১৮৫৭ শক	৭৯
ভাঙিছে মোৰ জৌৰণ বৌণা ...	ভাদ, ১৮৪৫ শক	৮০
অস্তাচলত কৰণ কান্তি ...	শাওণ, ১৮৫১ শক	৮১
লৰালি লগৰে বৌণ ...	শাওণ, ১৮৫৯ শক	৮২
তেজিলেও নব-কায়্য	আহিন, ১৮৪৯ শক	৮৩
নন্দৰ নন্দনে বংশী বজায় ...	আহাব, ১৮৪৫ শক	৮৪
পৰিশিষ্ট (ক)	...	৮৫
পৰিশিষ্ট (খ)	...	৮৯

অস্তবৰ নিবলত আশ্ৰয় মাগি
আলহী বহিছে ষিটি বীণ-বৰাগী
সেয়ে মাথো অসময়ে, ছপৰ নিশা
জাগি উঠে দিগ্-ব্যাপী ভেদি তমসা ;

স্বৰে কণ্ঠবোধ কৰে. নিষ্ফল শ্ৰম—
কিবা যেন অশক্তিৰ অৰ্থহীন ভ্ৰম !
যদিও সি হাহাঁকাৰ বাতুল-বিকাৰ
তেও যেন তাকে কৰে সত্যই স্বীকাৰ ;

—শক-ভেদী, কপি উঠে দেবাজ বীণা
স্বদূৰত কান্দে তাৰ স্বৰ-মূৰ্ছনা,
আহে সেই হেন্দোলনি বিগিকি বিদি
—সবগত শুনো যেন দেৱধ্বনি !

দেব-ধ্বনি

(১)

তোল, পতাকা তোল,
জন্মভূমিব পুণ্য চানেকি
জাতীয় পতাকা তোল,-
প্রাণ-প্রতিষ্ঠাব মহা প্রতিজ্ঞাব
উঠক বিবাট বোল !
মুখ্যই আই মাতৃ ধবণী
চিন্ময়ী হক জগত জননী
বিস্তারি ফণা দলিতা কণিনীর
শৃঙ্গে প্রসাবি বসনা লোল !
অস্তুরীক্ষে উব নিছানা,—
শক্তি মুক্তি মনস্কামনা,
জীরন-মরণ-পণ ঘোষণা,—
হৃদয়-দুরাব খোল ।
কদাপি নহয় নত জাতিব সম্মান
মানব কাৰণে দিব আত্ম-বলিদান
কোটি কোটি ভক্তব
হৃদয়-বক্তব
গৌবর-বঞ্জিত মহীয়ান
জিলিকিব বাঙলি বোল ॥

(২)

জয় জয় জাগ্ৰত জগত-জীৱন, জয় জয় হৃষিকেশ,
জননী পূজাৰ মণ্ডপত মঙ্গল সমাৰেণ !

গন্তীৰ গিৰি-বাজি অৰণ্য-সকুল পৱিত্ৰ লৌহিত্য-পাবে
পূৰ্ণাণ-পৰিচিত প্ৰাগ্-জ্যোতিষ্কৰ অতীত-গৌৰৱ-দ্বাবে,

সত্য সনাতন ভাগ্য-নিয়ন্ত্ৰা—

দমুজ-দলন তামস নিহন্ত্ৰা—

কাণ্ডাবী প্ৰভু, বিঘ্নি নিবাৰি কৰা তযু মহা নিৰ্দেশ !

বহু শতাব্দীৰ মৌন-হীনতাৰ বিদাৰি তামস-নিশা—

দিশে দিশে উদে পুণ্য জ্যোতিষ্কৰ সহস্ৰ উজ্জ্বল শিখা !

দুঃখ-দৈন্ত-নিপীড়িত দুৰ্বল দেহাত কৰা নৱ শক্তি সঞ্চার ;

অতি নিঃকিন আয়োজন জননী পূজাৰ ;—

সম্বল বল তোমাৰ ।

(৩)

সাদৰেঁ। সমবেত সেৱক শুভাগত

সম্ভাষো নয়নব নীবে

শুনা শুনা জন-গণ-নায়ক মহামতি!

পৱিত্ৰ লৌহিত্য তীবে,—

আদৰিছে উজ্জ্বলিত সীমান্ত কুণ্ডলে কল্পিণীৰ ৰূপ-জ্যেউতি

ভাটিত আদৰে “নব”-“চিলাৰ” কীৰ্ত্তি-শেষে

কবতল-কুঞ্চিত কোছৰ বিহাৰ দেশে

শোণিতৰ ফুলনিৰ চঞ্চল গুঞ্জনে, ‘উষাৰ’ সমীৰণে উটি।

সতীৰ হিয়াৰ তেজে জয়দ’ল বং-পুব

জেবেঙাৰ ভগা বুকু বাঁজি

জিলিকে মলিন জ্যোতি ভাগ্যহীন সৌমাৰব

অস্তমিত যশৰবি স্বাধীনতা গোবৰৰ

বিণি বিণি মৃদুস্বৰে অতীতৰ মধুপুৰে কজ বাগিণী উঠে বাজি

—“কজ্জ”-বাহিনী বণে সাজি

ভগদত্ত ভাস্কৰৰ দুৰ্জয় নবকৰ অমৰ গৰিমা পৰকাশি

শিখৰৰ শিবে শিবে মহিমাৰ ধ্বজা লৈ

কত শত শতিকাৰ নিগূঢ় ব্যুতৰি কৈ

সম্ভাষে আজি সৱে লুইতৰ কলবৰে প্ৰাগ্-জ্যোতিষৰ পাবত আহি।

পুহ, ১৮৪৬ শক]

দেশবন্ধি

(৪)

নমো, কামৰূপা অসমা

নীল-শৈল-শিখৰিনী,

সজল-কঙ্কল-কুম্ভলা,

গিৰি-গৌবর-গবৰিনী,

লীলায়িত-শ্যাম-অঞ্চলা ।

প্রথম প্রভাত-প্রতিপল্লা,

বসন্ত-গীতি-গন্ধা,

তীর্থ-বাজ-দ্বাব-পালিতা,

মুনি-মহাতপ-বন্দা,

নিন্দি ইন্দ্র-নন্দন মোক্ষ-মুক্তি-পদ্মা ।

লৌহিত্য-পূত-সলিলা,

কৌটি-নিৰ্বব-ঝঙ্কতা,

নিফলক-শত-শতাব্দীৰ

শৌৰ্য্য-সুযশ-মণ্ডিতা ।

অনন্ত-বত্ন-সস্তরা

ককণাকুল-বেদনা,

হর্ষ-পুলক উৎস

চিৰ উচ্ছল প্রাণ-প্ৰেৰণা—

স্বপ্নালোক-জাগ্ৰতা মূৰ্ত্তিমতী কল্পমা !

স্বাগত স্বাগত ভক্ত সমাগত সেবক বৃন্দ সুখী !

ভৱিষ্ণু ভববা চেনেহী জননীৰ—স্বাগত জন-নিধি !

কিহেবে যোগাম আজি জননীৰ পূজা, অতিথি সুধিম কিহেবে ?

জননীৰ অর্ঘ্যদান নয়নৰ নীবে,

অতিথিৰ সেৱা মাথেঁ। অতীত স্মৃতিৰে,

—ইথে হীন আয়োজন অযত্ন-বর্জিত নিৰ্দ্ধন লৌহিত্য-ভীৰে !

আজিও তো ভেদি শত মৌন শতাব্দী উঠে তযু উল্লাস-গীত ;

আজিও গগনে প্রভুৰ বাজে মহা শঙ্খ

জাগ্রত কৰি যত নাৰায়ণী সঙ্গ ;

আজিও মলয় মুহু স্বাধীনতা-গন্ধে দশোদিশে কৰে আমোদিত ।

স্বাগত নৱববি, স্বাগত নাঁবাস্বৰ্ণ, স্বাগত সত্য যুগ ;

জগত জ্বিলিকে জ্যোতি অলস্ত সত্যৰ

সচেতন শত কোটি সন্তান মৰ্ত্যৰ !

অকলে তুমিনো কিয় অন্ধকূপত পৰি নিবলে লুকাবা নত মুখ ?

কিহেতু দোঁৱাই শিব, কি দুখ নিবাশাত, কিহৰ কৰিবা অভিমান ?

মিলিছেহি সৱে চোৱা আপোন পাহৰি,

ভায়ে ভায়ে কোলাকুলি চেনেহে সাদৰি ।

—জয় জয় জগদীশ, মঙ্গলময়, তযু ইচ্ছা পূৰ্ব হ'ক ভগৱান ।

শ্রী স্মৃ-ভূমি কস্ম-ভূমি পুণ্য-ভূমি হিন্দুস্থান,
যুগব বিপ্লব লজ্জি সততে অক্ষুণ্ণ বাখিলি মান ।

আজি,—কিনো বিবাগত পবিলি ভাগবি !

বিপদ ডারবে ধৰিছে আরবি

চৌদিশে জ্বলি উঠিছে অগনি জাতিব জৌরন কবিব গ্রাস ।

* * * *

কিকপে গববীর লাঞ্ছনা সহি নিবলে পেলাবি দীর্ঘশ্বাস ;

কোনটো সতেবে কলঙ্কিত কবি প্রাচীন প্রাচ্য ইতিহাস ;

কিমতে নিজৰ আদর্শ পাহৰি

লবি অপমান শিবত আদৰি ?—

নোশোভে তোৰ ই ঔদাসীন্দ্ৰ, হোৱা নাই তোৰ শক্তি হ্রাস ।

যি আদর্শ ধৰি জীলি অত দিন

যদিও লাঞ্ছিত পৰ আজ্ঞাধীন,—

সেই আদর্শতে যক আজি লীন গব্বী জাতিব হ্রাস-দাহ ;

* * * ❀

ধৰ্ম্মক স্মৰি উঠাটো গুণবি পাপৰ দৰ্প কবি বিনাশ ;

যুগ-যুগান্ত জিলিকি থাক মহিমাৰিত ইতিহাস ।

(৭)

বিশ্ব ভূরন জাগে,

আই, বিশ্ব ভূরন জাগে ।

সুপ্রভাতে সত্য যুগব সোণোরালী বাগে,

—কলি বিদায় মাগে ।

দীন-দুখীয়া চহা-বনুৱা

উঠে উজাব খাই,

—সম্মান বিচাব লাগে—

সমাজ বান্ধি সৱে আজি সকল দিশে জাগে !

উঠে মহা-মানৱ জাতিব জাগবণব বোল

আকাশত উল্লাস হিন্দোল

নৱ যুগব উদে ববি নৱ অম্বুবাগে,—

বিশ্ব ভূরন জাগে ।

উঠা উঠা মাতৃ মোব,

ভূমি মাথোঁ নিজাতুব

কিহব বিবাগে ?

জোবপুৰি হাতত লাগে,

(তোমাৰ) টোপনি নেভাগে ;—

বিশ্ব ভূরন জাগে !

আর, আর, নর-যুগ-প্রসাসী ;

আরত নর-ববি

সাম্য-মুকুতি-প্রেম-জ্যোতি বিকাশি
বিষন্ন-জনপদ-পল্লী-নিবাসী—

বঞ্চিত বিস্ত্র নিবাসী,
কব-ভাব-বিহ্বল কৃষী কৃশকায়
শিল্পী-শ্রমিক উপবাসী ।

গগনে ঘনঘোর ধূমায়িত দিশা,
বিদ্রোহ আলোড়িত নর বিভীষিকা ;—
আর্ত ধবণী-সুত, আরত যুগ-দূত
শুভ সুখ বার্তা প্রকাশি ।

ধনাঢ্য-লাঞ্চিত দীন-দুৰদৃষ্ট,
বিপন্ন জনগণ অনশন-ক্লিষ্ট,—
আর বিপথগামী যত মুকুতিকামী
মঙ্গল ঞায়াভিলাষী
ত্যাগি সকল দুখ ক্লেদ নৈবাশা
জড়তা-ব্যাদি বিনাশি ।

(১)

মনাই অ' মোৰ
ধাৰে কোৰাই নিয়ে নাও,

ভালকৈ বখা গোৰ—
তলি ফুটি পানী সোমায় ;—
ববি নেকি ভাগ্য ধিয়াই ?
—এক হাতেবে বঠা কোবাই,
আন হাতেবে পানী তোল ।
যদিও বা ডকাত পৰ
চাকনৈয়াত ঘূৰি ফুৰ—
লাগিব তেও পাৰ ধৰিব—
গাৰ উলাহে তোৰ ।
হতাশ ভাৱে হাত সাৱটি
(হৰি) অঁৰিত হাৰি লটি ঘটি !
অমূল্য তোৰ জীৱন কিয়
মিছাই পেলা' ওৰ ।

জীৱন-মৰণ পণ,

তোমাৰ জীৱন-মৰণ পণ ;—

এই বাজীতে ভাৱী জাতিৰ ভাগ্য-নিয়ন্ত্ৰণ

তোমাৰ স্বার্থ, তোমাৰ পথাৰ

তোমাৰ অর্থ, তোমাৰ ভঁড়াল

নিৰ্বিবাদে কোন সতে দিবা বিসৰ্জন ?

এই যে তোমাৰ জীৱন-যুঁজৰ মিলে সন্ধিক্ষণ

হবা যে ভাই হাত কোচালে সমূলে নিধন ;

তাকৰীয়া বুলি বাক কৰা নে সংশয় ?

এমুঠি কৰ্ম্মীহে সদায় ঘটায় বিপৰ্য্যয় !

এমুঠি বীৰেহে কৰে অসাধা-সাধন,

নকৰে ভয়ত সিংহে আত্ম-সমৰ্পণ ।

বীৰ-ভোগ্যা বসুন্ধৰী,

দেৱতাৰ ইন্দ্র-পুৰী

যোগ্যতাৰ কৰায়ত্ত,—নীতি চিৰন্তন ;

তোমাৰ পিতৃ-পুৰুষৰ শৌৰ্য্য-নিদৰ্শন

লক্ষ্য-ভ্ৰষ্ট হৈ কি সতে দিবা নিৰ্বাসন ?

(১১)

আলহীৰ দয়া বিচাৰি—

অ' ভিকহ ! অতদিন মিছাই কটালি,
দিন মিছাই কটালি !

অভ্যাসৰ মগনীয়া—পৰক কৰি আশ ;—

মুখৰ অগ্নি মুখে নুমা, বুকত বান্ধি সাহ,

খোৰা নোহ, কুজা নোহ,—

কুব কি ভেশ লৈ ?

কোঁটি কালৰ ধন দৌলত আনক সঁপি দি

ললি লাও খোলাটি ;—

নিজৰ ঘৰত নিজে হলি দীন ভিখাৰী !

দিন মিছাই কটালি !

দেবধনি

(১২)

জাগ জাগ বনুৱা চহা দুখীয়া,

নিহলা হজুৱা দুৰ্ভগীয়া

ভাই, চহা-বনুৱা ।

কিনো আশা কৰি

চোৰৰ আশ্রয় ললি,

কোননো হল বাক তোৰ ফলীয়া ?

ভাই দুৰ্ভগীয়া !

মুখৰো গবাস যে নিয়ে কাড়ি,

চাই বৰ নিকপায় পৰব ভাবী,

হলি জনম-বন্ধা বহতীয়া

ভাই, দুৰ্ভগীয়া !

তোৰেচোন কাম-ধেনু আনে নিয়ে দুই

তইচোন সেপ ঢুকি

চাই বলি দুখী

পেটৰ নুশুমাল জুই—

যাব হকে খাটি আছ দিনে বাতি

মজুৰি কীল-লাঠি

সিয়ে শোধায় ;—

দুখ কোনে খণ্ডায় ?

নিজে বিচাৰ উপায়,

ভাই, দুৰ্ভগীয়া !

(১৩)

পছিম কালে ক'লামলা

বরণ কবে ঘোব,—

চকা-চকি মেঘে ঢাকি

গাজে গুব্-গুব্ ।

পচোরাবে ফেব পাতি

চৌরে কোবায় দীঘল ছাটি,

টলং ভটং নাও খনি চস্তালিবি তোব—

অ' গুবিয়াল, ই বেলি চোন

ভালকৈ বখা গোব ।

কেউ পিনেদি তবাস লাগে,

পাবব পথিক বিদায় মাগে,

ওন্দোল-মোদোল কাল সন্ধিয়াই ধবে বিকট রূপ !

লক্ষ বিপদ বেড়ি ধবে,

তই গুবিয়াল অকলশবে—

অকলে যুঁজ জিকিবি তই, নহবি বিমুঢ় ।

চিত্ত শুদ্ধি কৰ,—

বিপুম্বেধ	যজ্ঞত এয়ে
	আত্মাহুতিৰ পৰ,—
জীৱন নহয়	সুখৰ সপোন
বিলাস ভোগৰ	নোহে যৌৱন
কৰ্মময়	বিশ্ব ভূৱন
	কৰ্মৰ গুৰি ধৰ ;—
	ভাই, প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰ
গৰ্জে আগত	জীৱন সমৰ
	অসত্য-সত্যৰ
	ভোব—দেৱতা দৈত্যৰ ।

(১৫)

হোজা চহাৰ বৃত্তি ললি,
ঠাই পালি নিকুট ।
জন-সমাজৰ আৰক্ষনা—
সদায় খাৱ গৰিহনা,
পাৱ মাথো অনিষ্ট ।
যি সৱে তোৰ আৰ্ক্ষনতে
গৈছে সদায় পোহ
মাৰে ঘূৰি . কীল গোৰ
সিয়ে দি তোক দোষ !
চাই বৰি নে সেই সৱে
আশা কৰি উচ্ছিষ্ট ?
বাৰ কাল যায় আকালতে,
মুপূৰে অভীষ্ট !

মূৰ্ত্তিমান—

সত্য-প্রকট জ্যোতির্মান !

(বহু) যুগৰ কুহেলিকা হেলি
চিন্তে আজি বিচুমান !
উঠে নবীন জীৱন-বেলি
মহাতেজা দীপ্তিমান ।

মোহৰ আঁৰ দে ভাই দাঙি,
দে ভাই বান্ধোন-ভেটা ভাঙি
—গৰ্জি উঠক কেশৱ দাঙি
পুৰুষ-সিংহ শক্তিমান ।

চূৰ্ণ কৰি ভগ্ন গৃহ—
ছিন্ন কৰি জীৰ্ণ দেহ
মুক্ত কৰ ভাই অস্তবাত্মা মহতবো মহীয়ান ;
শয়ন ত্যাগি উঠক জাগি
মূৰ্ত্তিমন্ত ভগৱান ।

(১৭)

সমানে হু থিয় ;—

অ দুখীয়া	গাঁৱলীয়া,
	মুখ লুকাৱ কিয় ?
ঘবে ঘবে	উঠে উজাৰ
বহু যুগৰ	দুঃখ নিকাৰ,
	আটাইতে লক্ষ প্ৰজাৰ
	জাগি উঠিল জীৱ—

আসন টলিল	বিশ্ব পিতাৰ
	দীনৰ বন্ধু প্ৰিয় ।

জঠৰত যি কুৰা তোৰ জ্বলি আছে জুই
 সেয়ে আজি বসুন্ধৰা মাৰে পুৰি ডেই,
 মদ-গব্বী অৰ্থ-লোভীৰ
 কঁপাই দিছে হিয় ।

পিছত থকাৰ নহয় ই পৰ,
 বুজি ল তোৰ গাওঁ ভেটী ঘৰ ;
 গুৰি বঠা নিজ সমাজৰ
 কিয় আনক দিয় ?

শুন বধিব,

শুক-গম্ভীর

— কাকি-কাকটিব

বিশ্ব পিতাব

হলি দুখীয়া

কোটি কালব

কুসংস্কাব

তুবন্তে তোব

জেং জাববি

অতনা কাল

সুজিলি ঋণ

বিচাব এবে

বাজে কদ্র-বীণ ;

ধূলি-মাকটিব

উকলি গইছে দিন,

প্রজা সরে,

কেও নোহ নিঃকিন ;

চিব যুগীয়া

আপোনাক গুণি হীন ।

মনব মামব

চাহী-ফাপব

কব আঁতব,

নাবাখিবি চিন ;

থ আজুবি,—

নেলাগেনে ঘিণ ?

ভুঞ্জি নিকাব

নিজ অস্ত্রতাব,—

নিজ অধিকাব,

চিন্ত কব স্বাধীন ;—

(তোব) বর্ণ নোহে জন্মগত, বর্ণ কর্ম্মাধীন !

(১৯)

তোবে বুকুৰ ছুলা-জুইয়ে
 ঘবত লগায় জুই,
 আজি দেশত লগায় জুই,—
 কোনটো সতে ববি থিবে মৰাৰ দবে শুই
 চাৰিও ফালে খলক লাগে,
 দেশে-বিদেশে সৰে জাগে,
 লবা-বুঢ়া জবা-খঁৰা আহে বাহিব হই,—
 তই নো ডেকা কিয় কেঁকা’
 য়ুন দেহা লই ?
 আগতে গাওঁ উজাৰ কৰে,—
 চাই লাগিলি ধৰ !
 দলে বলে কামত ধৰ,
 নিজে উধাৰ কৰ
 (তোৰ) ঘৰ-ভেটী-ছুই ।

(২০)

চবু থাকি অন্ধ হলি—

সাত পুরুষ গৃহস্থি তোব
পৰক গটাই বন্ধা গলি ।

মাণিক সলাই কাঁচ বাছিলি,
অমৃত পেলাই বিহ সাঁচিলি,
কায়া এৰি ছাঁয়া খেদি
কৰিলি কি পুকুৰালি !

তোব, গাওঁ পথাৰে, বনে ভৈয়ামে,
ভোগায় আনে সুখ আয়মে ;—

তই, ধূন-ধুপালি মাৰি ফিটাহি
মতা বোলার ঘৰত আহি ;
পৰ-চৰ্চাত কৌতুহলী ;—
আজ্ঞঘাতীৰ ধৰ্ম্ম ললি !

(২১)

জিবণিব এয়েনে পব,

ডেকাদেউ, জিবণিব এয়েনে পব ?

আতুবত মাতৃ মাতিছে কাতবে ;—

ছাউনি পেলালে গাঁৱে-নগৰে

শত্ৰুবে মাৰিলে গড় ;

চোৰ যে সোমাল ঘৰ,—

আজিও যদিহে নেভাগে আমোল,

মুগুনা ডেকাদেউ দেশৰ আন্দোল,

মুগুণা অথন্তৰ,—

আমিয়ে নিছলা হজুৱা প্ৰজা,

সম্মুখত লৈ জাতীয় ধৰজা

সোমাও গৈ দোপ্দৰ ।

আমিয়ে যদি চহা-বশুৱা

হব লাগে আগবগুৱা

জাতীয় যুদ্ধ,—

আহাঁ, ভাৱনাৰ আছেনে পব ?

আকৌ ঘূৰি

নিছলা তোৰ

কান্দোনত তোৰ

অস্তৰ্ঘ্যামীৰ

জগত-জুৰি

উৰে সাম্য—

পোহৰ কৰে

দিন-বন্ধুৱা

বাকি নাই তোৰ দুখৰ দিন

নতুন স্নবে

নহৰ কেও

মৰা স্মৃতিত

উঠিল নতুন বান—

এবা-বাৰীত

শুনো উছৰ-গান ।

খলক লাগি

নিজা ভাগি

পুহু জাগি

উঠিল মহা-প্ৰাণ ।

মুক্তি-ধ্বজা

দুখীৰ পঁজা,—

পাইক-প্ৰজা

সিও শক্তিমান ।

বাজে বীণ

দীন-হীন

বিশ্ব-পিতাৰ নিঃস্ব দান ।

(২৩)

উঠা উঠা শক্তি হৃদয় উজ্জ্বলি

দানৱ-দলন প্রভু যুকুন্দ যুবাৰি,

অনন্ত-শয্যাব পৰা উঠা নাৰায়ণ

দুৰ্বলৰ বল প্রভু শক্তি সঞ্চাৰি ।

উঠাহে বাঘৰ,—বল্লভ ভাৰী

উঠাহে যাদৱ,—সুদৰ্শন ধাৰী

উঠা ভৃগুপতি,—যোগী তিথাৰী,

ত্যাগী ব্ৰতাচাৰী ।

প্ৰাণে প্ৰাণে দৈত্যই ধবে অৱতাৰ,

অৱনতা ধৰণী নসয় পাপ ভাৰ ;

দেশে দেশে আতুবে কবে হাঁহাকাৰ,—

শাস্তি দিয়া প্রভু সত্য প্ৰচাৰি ।

এ শিব-সুন্দর-সনাতন

মঙ্গলময় ভগৱান—

জগ-জন-তাৰণ-কাৰণ-নাৰায়ণ বিৰাট-বিপুল-মহীয়ান !

পাপ-তাপ-ক্লেশ নিপীড়িত বিশ্ব

কৰাল-কলি গৰাসে

সচকিত ভূৱন তিমিৰ নিমগন ভীষণ বিভীষিকা-তৰাসে ;

বিদাৰি বজ্জে মোহ-নীহাৰিকা, আৰু গভীৰ গৰ্জনে,—

প্ৰচণ্ড উল্কা-বৰ্ষণে,—

ধুমকেতু দুৰ্যোগে

প্ৰলয় উদ্যোগে

ভূমিকম্প প্ৰাৰনে,—

আৰু উদ্ধত

মহাকাল শৈবৰ

উদ্গাদ ঝঞ্ঝা-বিমানে !

(আৰু) ধূৰ্জ্জটি শূলধৰ প্ৰমত্ত নটৰাজ উদ্ভাল তাণ্ডৱ-নৰ্তনে

অট্টহাঁস বিদ্ৰুপ-দৰ্শনে

বিপ্লৱ-বিষধৰ পীড়িত ভৱ-বিষ হৰণে—

নৱযুগ-বাহন

কঙ্কি-নাৰায়ণ,

—সাম্য সৰ্ব বিধানে !

(২৫)

বজোৱা দুন্দুভি বগ ভেৰি

অকূল হৃদয়-সিদ্ধ বেঢ়ি,—
কলকল-নাদে বাদ-বিসম্বাদে
অনন্ত সুব-তবঙ্গ মেলি ।
—অনন্ত জীৱন যুদ্ধ খেলি
জগোৱা স্পৃহা, প্ৰাণৰ প্ৰয়াস,
পুলক হৰ্ষৰ নিবিড় উল্লাস,
নবীন ছন্দ,—জীৱন-স্পন্দ
গভীৰ মৰ্ম-ভেদী ;—
স্বাধীন-মুক্ত-প্ৰশাস্ত-চিব-
বিপুল-সুন্দৰ-গভীৰ-ধীৰ—
সচেতন চিন্তা উথলক নিভা
অসীম ব্যোম ঘেৰি,
—অনন্ত জীৱন যুদ্ধ খেলি ।

(২৬)

বাল্য কালৰ বন্ধু ভূমি লৌহিত্য হে অক্ষপুত,

—বাল্য-বন্ধু ব্রহ্মপুত !

গীতে তোমাৰ, নিত্য-নতুন,—চিন্ত কৰে অভিভূত ।

সোণালী সেই সত্য যুগত

গাইছিল গীত যিটি স্মৰত—

আজিও শুনো তাৰেহে মাথোঁ। প্রতিধ্বনি অদভূত ।

চোঁৱে চোঁৱে আছে গঁথা

জন্মান্তৰৰ প্ৰাণৰ কথা,

আজিও সেই ছন্দ লহবে, হিয়া মোৰ প্ৰেমাঙ্গুত ।

সেই জীৱনৰ বিপুল মন্ত

ধ্বনিত মোৰ প্ৰতি বন্ধ,—

উতলে মোৰ শিবে শিবে সেই আবেগৰ মুক্ত সোঁত ।

(২৭)

শৰাই শিল শৰাই ঘাট !

জিলিকিছ জয়-গৰিমাত--

দীক্ষা শুক শৰাই ঘাট !

(আজি) নিশ্ৰুত দীপ, মৌন দিশা,

আসন্ন ঘোৰ বিভীষিকা ;

(এই) হীন নিষ্ক্ৰিয়তা জিনি

(মাৰ্ধেঁ) পাৰাণে তোৰ দিছে মাত ;

লৌহিত্যৰ স্তব্ধ তীৰে

মৌন-ব্ৰতী উজাগৰে

কত যুগ যুগান্তৰে সহি ঘাত-প্ৰতিঘাত

দেখুৱাই দিছ বাট

দিক্-ভ্ৰান্ত সন্ধ্যাৰ ক্ৰুৰ-জ্যোতি

শৰাই ঘাট !

দেবদানি

(২৮)

পানিপথ, পানিপথ,

ভাৰত-ভাগ্য-বিধাতা,—হে চিব-প্ৰসিদ্ধ পানিপথ !

প্ৰয়োগ কৰিছা বিধি-নিৰ্ব্বন্ধ

বিপ্লৱৰ ধৰি শাসন দণ্ড

তেজৰ তৰ্পণ দিছা কতনাব উদ্ধত মহাবথ

কতনা জাতি কৰিলা নাশ

ৰচি নৱ নৱ ইতিহাস,

পাষণ-হিয়াত কত শতিকাৰ সামৰি শোকোচ্ছ্বাস,—

—কোটি বীৰৰ সমাধি-শয্যা,

নৱাগতৰ বিজয় ধ্বজা,

সতী-গৰিমাৰ অগ্নি-শিখাত বীৰাঙ্গনাব ‘জহৰ-ব্ৰত’

যুগ-চক্ৰৰ অধিনায়ক,—ধ্বংস-দেৱৰ জৈবন-মঠ,

—পানিপথ !

(২০)

প্রান্তবাসী হে ষোগীৰৰ !
দুৱাৰ-বন্ধী তীৰ্থ বাজৰ,
জলোচ্ছ্বাসৰ তূৰ্ণা বজাই
বোৱাই ব্ৰতৰ মহিমা,
—ধুৱাই ক্লেদ কালিমা ;
ভাঙি হেঙাৰ বিপ্লি বাধাৰ
লজ্জি প্ৰাচীৰ হিম-পাহাৰ
ধীৰ গবৰে সিংহনাদে
গোৱা ক্ষত্ৰ গবিমা ।
ক্ষত্ৰ-বীৰৰ বিষাদ হৰ্ষ
জিনি উঠিল উচ্চাদৰ্শ
তুচ্ছ কবি মাতৃ-ঘাতীৰ,
মৰ্ম্ম-গ্ৰাসী শ্লানিমা ।

(৩১)

জেবেঙা পথাৰ !

জেবেঙা পথাৰ !

সমাধি-তীৰ্থ সতী জয়াৰ—

মলিন মৌন অন্ধকাৰ !

বহল বিশাল পাব !

উকড়া হিয়াৰ,

—জেবেঙা পথাৰ !!

কিহেবে কধিবি অশ্রু গঙ্গা,

কিহেবে জুৰাবি অমৃতদাঁহ ?

নিৰ্ঘাতিতা অবলাৰ

তপ্ত কধিব-খাৰ,—

শোকাচ্ছন্ন দিগ-দিগন্তৰ গভীৰ কঙ্কশাস ;

কিহেবে মুমাবি জুই, কলঙ্ক পেলাবি ধুই

মছিবি ইতিহাস ?

সতীৰ তেজেৰে অগনি জ্বলালি,

কবিলি প্ৰবলৰ গৰ্ব্ব নাশ ।

ভুঞ্জি যাতনা জীয়াতু ক্ৰেশ

উপজিল দেৱী তিয়াগি দেহ,

মৰণৰে পৰা উঠিল অমৰা জিলিকাই ইতিহাস !

বীৰাজনাৰ বিজয়-শয্যা মূৰ্ত্তমহিমাধাৰ,—

জেবেঙা জাতিকাৰ !

দেবধনি

(৩২)

সঙ্ক্যা কান্তা ললিতা,

মহামুনি-মানস-দুহিতা !

চিব-উল্লল প্রেম-কল্লোল

শোক-উচ্ছল কবিতা ;

মহা আতমাব

মহা সাধনাব

নিবিড় ধাবা,

চিব বেদনাব

চিব প্রেৰণাব

বিধুব বালা—

বিজ্ঞন-তপোবন-পালিতা ।

চিব-চঞ্চলা শুব-কিম্বা

ধ্যান-গিৰি-কন্দব-গলিতা !

(৩৩)

সোৱণ-শিৰিব	শুভ্ৰনি পাৰ
অন্ধকাৰ,	অন্ধকাৰ !
কোন সোণালী	লুপ্ত-পূৰ্ব
বজ্ৰময়ী	বেলা-ভূমিব
বাউলী এই	নিঃশ্ব স্মৃতি,
	গভীৰ নৈবাশাৰ.
— চৌৱে বুকু	ভুকুৱাই
	দিয়ে সমাচাৰ !
মেঘে ছাটে গহীন আকাশ,	
শোকত বিনায় চেঁচা বতাহ,	
ধাৰাসাবে	চকু পানী
	জৰে বাৰিষাৰ ;—
অশ্ৰুসুখী	বহুন্ধৰী,
জীৰ্ণ-বীণা,	ছিন্ন জৰি,
দিগ দিগন্ত	শোকাচ্ছন্ন.
	মলিন সন্ধিয়াৰ ।

(৩৪)

বিষাণ টৈ, বিষাণ টৈ ।

বিলাপৰ বোরতী নৈ

ছবাও-বাবে যায় বৈ ।

আজি নো পূৰ্ণিমাৰ

জোনা বাই হয় আঁৰ

মেঘেবে বগী ডাঁৰ দি,

জনমৰ বেথা লৈ

দুখতে শেতা হৈ

আহিলে পৰ্ব্বতৰ জী ।

জাবণিৰ কলা বুকু,

জোনাকীৰ লুকাভাকু—

তৰা ফুলে তিৰ বিৰ কৈ,

এফ্কাৰৰ আৰোৱান লৈ

কান্দোনৰ ধল যায় বৈ—

বিষাণ দৈ ।

বিষাণ দৈ—এখনি সক পৰ্ব্বতীয়া নৈ ।

(৩৫)

চিৰ-তৰুণ জলশ্ৰি-যাত্ৰী

বিৰাট শাস্ত্ৰ মূৰ্তি,
মোহন নিনাদে পুলক-বিষাদে
ভূৱন ভুলোৱা নিৰৱধি ;
সজ্জাই অনন্ত উৰ্দ্ধি-বাহিনী
সোৱঁ বাই কত অতীত কাহিনী-
উথলে উজ্বল হিয়া টলমল
আকাশী মল্ল শৱদি ;
নিবন্তবে হিয়া দিছা উদগাই,
অন্ততো কোলাত দিয়া যেন ঠাই
কবা যেন জুব জীৱ তৃষাতৃব,—
জনমে জনমে দগধি ।

(৩৬)

ঘাটত বহি বলে' মাথে'।

শোভাকেহে চাই ;—

অনন্ত কালৰ সোঁত

আগেদি বৈ যায় ।

কত বেলি উদে বুবে,

কত চন্দ্র তবা ঘূবে,

নিবলে মই নিফুট সুবে

নিজৰ গীতটি গাই,

(বলে') শোভাকেহে চাই ।

লাহ বিলাহত ভোল যোৱা,

অনাই বনাই গীত গোৱা,

কপৰ স্ত' তিত জুব লোৱা

যদি তোমাৰ অভিপ্রায়,—

বলে' তেন্তে পাবতে জিবাই ।

(৩৭)

মোৰ জীৱনৰ ব্যৰ্থতা—

সকলো সাৰ্থক আজি,—

কোন সি ধনী তত্ত্ব-জ্ঞানীৰ

অমূল্য স্মৃতি-মণিৰ

মন্ত্ৰ-পবন লাগি,—

—গুচিল অপায় নৈবাশাব

আত্ম-বিলোপ অন্ধকাৰ

ছলি উঠিল দশোদিশে

হিবনয় বড়-বাজি !

আঁতৰিল মোহ ভ্ৰান্তি,

উজ্বল সহস্ৰ বস্তু,—

আচম্বিতে অন্তৰত কাৰ

জয় দুন্দুভি উঠিল বাজি !

দেহধ্বনি

(৩৮)

মন্দিৰ জিনি—অস্তৰ জিনি

বিগিকি বিগি—

বাজে, মৃদঙ্গ-মঞ্জীৰাব

চকল ধ্বনি !

ভাঙিলেহি পূৰাব সপোন,

চমকি মই মেলি নয়ন

অপকপ কপৰ কিৰণ

দেখোঁ বিতোপন ;

আচম্বিতে শুনো ধ্বনি

হিয়াৰ তোৰণ জিনি

বিগিকি-বিগি !

আনন্দ নধৰে বুকুত

আৰেগ নধৰে স্তবত

কিহেবে স্মৃতিম আজি, ভাষা নাহে মুখত-

জ্বলিল সহস্ৰ শিখা

জাগিল সকলো দিশা

বাজিল নিৰলে মোৰ

* কি স্মৃতি-তৃপ্তিৰ স্তব

বিগিকি বিগি !

(৩৯)

আনন্দে মোর পূর্ণগ্রহ,

বন্ধাবে কি বীণাধ্বনি ;—

কন্দবে মোর আচম্বিতে

উথলে সুব-তবঙ্গিনী ।

উৎসরে মোর আলোকিত

দীপারলী সুসজ্জিত—

কৌমুদী-আপ্নুত চিন্তে

মুঞ্জবে কি কুমুদিনী !

অস্তুর শিহবি উঠে,

হবষব উৎস ফুটে,

মন্দাব সুগন্ধ বহে, .

নামে স্বর্গ-মন্দাকিনী ।

(৪০)

নিবুঞ্জ বনত বাছি বাছি গাথিলেঁ।

সুগন্ধি বনফুল মালা ;—

আপোনার সৌভত

আপুনি বন্দিনী যত

বঞ্চিত মানস-বালা

চঞ্চল বায়ু, চিস্ত চঞ্চল,

আপোনার মধুকোষে আপুনি বিহ্বল,

নিবস্তবে কবে নিগুঢ় অস্তব

নিগড়ি অমৃত ধাৰা ।

(৪১)

ওপছে পবাণ-পাব

চকু চলে চল হিয়া টলেমল
বিপুল বেদনাব—
দুব দুবগিত বাজে বিগিকি
নিগূঢ় মর্ষবাণী,
কোন জনমব প্রতিধ্বনি—
বিনাই ফুবে কান্দি ।
কুঞ্জত আজি জকেমকায়
সুগন্ধি ফুলব হাব ;
উজলি পবাণ-পাব ।

(୪୨)

ମନ୍ଦିରର ମୋର

ଦୀପାରଣୀ,

ସହସ୍ର ଶିଖା ;—

ଆନନ୍ଦେ ନଧରେ ଆଜି ମଧୁ ନିଶା—

ମଳୟା ଚଢ଼ଳ,

ଲୀଳାୟିତ ଅଢ଼ଳ,

ଶିଖିଳ କୁଣ୍ଡଳ,

ବିହ୍ୱଳ ଦେହା :—

ଊର୍ଘ୍ୱ-ଆଲୋକିତ ଊଜାଗରୀ ଦିଶା,

ଦୀପାରଣୀ ନିଶା !

(৪৩)

তোমাতে ফুলনিব সুগন্ধি ফুলেতে

গাথিলেঁ। তোমার বরণ-মালা,—
 লোরা লোরা প্রভু সঁপিলো তোমাকে
 হিয়ার সকলো ছালা ;
 তোমার বীণাব সুবেদি বচিলেঁ।
 তোমাতে গোবর-গান,
 —দিলেঁ। এই প্রতিদান
 তোমাতেই স্ততি-মালা ।
 নিভৃত মোর অজান কূলত—
 গালা যি বাউলী গীত,
 —চিন্ত কবি পুলকিত,
 (ই মাথো) তাতে প্রতিধনি;—অস্তর্কবাহিনী
 গুপ্ত ফল্ল-ধাৰা ।

বঞ্চনা নকৰা বাছ,

হৃদয়-বান্ধ !

চঞ্চল ব্রজ-বধু,

সঞ্চিত কত মধু,

পূৰ্ণ আজি পবাগৰ অমৃত-ভাণ্ড ।

সুন্দৰ বিবিন্দাবন—

গন্ধ গীতে উচাটন,

প্ৰেম-বসে বন্দী আজি

আপোনাৰ ফান্দে ;

বাঞ্চে ই বন্ধন মায়া

মুক্তি নিবিচাবে জায়া

অমৃতে উচ্ছল হিয়া

অস্তব কান্দে ।

(৪৫)

নীলাকাশৰ বিশাল বুকুত

মেঘৰ দোলা উজাই নে,

মোৰ, মন উৰনী'— উৰাই দে !

চন্দ্রারলীৰ আলিঞ্জালিত

বাঞ্ছা হেপাহ বিলাই দে—

বিশ্ব ভূৱন বিদায় দে ।

(আজি) মুক্ত নিশাৰ বিস্তৃত দিশাত

কোন মৰমীৰ মৰ্ম্ববাণী

কোন দূৰ্গিত উঠে কান্দি ?

এই সপোন-পুৰীৰ ৰূপ-লহৰীত

ভাষা ছন্দ ডুবাই দে

জীৱন-যৌৱন উটাই দে,—

—মন-তৰণী উজাই নে ।

(৪৬)

মোরে মন বলিয়া—

আকাশত মিলালি স্নব ;—

বতাহত বিলালি স্নব,— মন বলিয়া !

হিয়াকগি বিলাই দিলি অচিন দেশত

আরেগে বেডাই স্নদুব !

রূপৰ তটিনীবে তিবেবিবনিত

বান্ধি কি বিলাহৰ ভূব—

চউবে স্নব গাঁথি

নিবলে মাজ বাতি

গীতেবে ভহালি কূল, মন বলিয়া—

মোবে অবুজ গীত !

তোবেনো পোবা চিত

কিহেদি পেলাবি জুব ! মন বলিয়া,

কি আশা কবিবি পূব ?

(৪৭)

গৰ্জিত আছিল সপ্ত-সিন্ধু

লুপ্ত কবি ধবণী

সেই যে গভীর চিব-নিবিড়

অকূল তিমির বজনী ;

উদ্বেলিত ব্যোম-সাগৰত

মহাকালৰ ঘোৰ জঠৰত

শতাব্দে আক্রান্ত মোৰ

দিক্-ভ্রান্ত ভবণী ;

চেতনাহীন জীৱন-যাত্ৰী,—

তুমি মাতৃ জগদ্ধাত্ৰী

হলা জীৱন-অধিষ্ঠাত্ৰী মহামায়া জননী,

স্বজিলা কি বৰ্ণ-গন্ধ,

স্পৰ্শ-বস, গীতি-ছন্দ,

বাৰিষ-বিন্দু, অকণ-ইন্দু,

মেলিলা কি জ্যোতিষ্পত্ৰ

(উঠিল) বৰ্ষব্যাপি হৰ্ষ-হাঁহিব

যাত্ৰা-ভবীৰ হেন্দোলনি !

দেবদাসিনী

(৪৮)

হেৰ মাজ নিশাৰ বৰাণী !

নিশা দুপৰত নিজম একাৰত
কি হাঁহাকাৰত উঠিলি জাগি!
আজিও পুৱাতে হেমী উষাই হাঁহে,
শাব্দী আকাশত চন্দ্ৰাৱলী ভাহে,
বসন্ত-কোঁৱৰ আহে যোঁৱনৰ
উল্লাসে দিগন্ত ঢাকি ।

পিয়াহত পৰি কান্দে চাতকিনী
পিওঁ পিওঁ কৰে সুৰ-মন্দাকিনী
জীৱনৰ মোহ যোঁৱনৰ ভোগ
কতনা বহিছে বাকী !

নিদিবি মোহৰ যৱনিকা ডাঙি
—আজিও সংসাৰ আনন্দ-আগাৰ
নিদিবি ই সপোন ভাঙি ।

(৪৯)

কালিন্দীৰ পাৰতে

কপৰ পিয়াহতে
 পোবা-চিত আছিল পৰি,—
 শুনিলোঁ। স্মলিত
 কিনো মূবলী-গীত
 হুবে ধবিলে জুমুৰি।
 ইনালো বিনালো,
 কপকে ধিয়ালোঁ।
 চৌপৰে বলিয়া হই,
 উগুল-থুগুল মোৰ
 পখিটি বিয়াকুল
 কপৰে বতৰা কই—
 মোৰ পখিটি,—
 মবে কি পিয়াহত পুৰি।

চ'ত ১৮৫৫ শক]

(৫০)

অস্ত-গিৰিষ শিখৰতে
কোনে মেলাই চুলি—
—মেঘৰ দোলাত ছলি,
বিদায় ললে বাঙলি কাব
পবাণৰ পুতলি ?
আকুলি-বিকুলি,—
বাৰিষাৰ গধূলি
লাজেবে নো বেঙাই দিলে
সন্ধিয়াৰ পত্নি ;
সোণোৱালি সোঁৱৰণে
ধৰে আঁকোৱালি ;—
লুইতৰ স্মৃতি হল
তেজেবে বাঙলি
বিদায়-পৰত অস্তাচলত—
কি জুই উঠিল জ্বলি ?

(৫১)

এই বাৰিষা ছুপৰ নিশা
কোনে হুমুয়া কাঢ়ে—
দিগ-দিগন্ত আরবি কাব
লোতক লবে খবাসাবে ?
বাপ্প-ব্যাকুল কজল-আকাশ
বহু যুগব কঙ্ক হতাশ
শুমবি উঠে কজ-বাগে
বহু আরোগ প্ররল বেগে
বহু ব্যথাব সজল মেঘে
অন্ধকাবত গেবি পাবে ।

দেবদানি

(৫২)

এৰি দিয়া,

এৰি দিয়া,—

অ' মোৰ, সপোন-পূবৰ অজ্ঞান কোঁৱৰ

বিনন্দীয়া !

যমুনাৰ উপকূলত

শুনিছিলেঁ। এইটি সুবত ;—

সেই ঘাপৰ কুঞ্জবনত

গোপিনী মন মতলীয়া !

সেই কপকে নিতে অপি

সকলো মোৰ দিছে। সাঁপি,

—উদং কৰি আতুৰ হিয়া ;

(আজি) আচম্বিতে আৰু কিয়

নিভূতে মোক—

মাতি নিয়া—!

(৫৩)

আপোন মনে গোবরা কি গীত

আপোন স্নেহ উদাসী ;

আনন্দতে হিয়া ভবি

হে বিনন্দ-বিলাসী ?

ধনি উঠে ধনি গগন,

স্নেহ মোহিত বিশ্ব-মগন,

হেন্দোল দোলাই উবে পরন,

নাচে জবণা উলাহী ;—

জগত জুবি পুলক জবে

অনন্ত মৌ বর্ষি ।

আজিৎনা গধূলি—

মনে মোৰ কেনিবা গল ?
বনবো চবায়ৈ বা-কই, এবিলে
নিজৰা টোপনি গল
গধূলি, বতাহো থব হৈ বল ।
* * *
বিৰিন্দাবনতে তাহানি খনতে
বৰাগী গল বীণ বাই,—
গীততে বলিয়া মোৰে মন পপীয়া
সুৰবে অমৃত খাই ;
কদমৰ তলতে সুৰব সুরাগতে
মনে মতলীয়া হল !
* * *
যমুনা লুকালে কদমো শুকালে
বাঁহীটি চুবমাব হল—
গধূলি, মনে মোৰ কেনিবা গল !

(৫৫)

সবগত জুৰিলেঁ। সুব,

—ধবাত ফুবে কান্দি

নিবলা কি অজান দেশৰ

অচিনা পথ ছান্দি !

অনন্ত যে অন্ধ নিশা,

মোহ-মগন বিস্তৃত দিশা ;-

জীৱন-মৰণ ছিঙি বন্ধন

উঠে স্পন্দন,—তৃপ্তি-তৃষা !

উবঙ্গিত বিশ্ব-গীত

মোবে ছন্দত হুব বান্ধি ।

(৫৬)

আটে ঘূৰনীয়া পৰ্বত শিলনীয়া,—
কলৈ বাটকরা যার ?
দেহাৰ নাই তবগি, বুকুৰ কি পোবগি,—
বিনাই বিনাই বীণ বার,
বাটকরা, কি দূৰ দেশলৈ চার !
একগি জিবগি ল,
বাটকরা, এধানি বোজাটি থ ;—
কোন সুরাগীত মজিলি বৰাগী,
—তেজিলি আপোনাৰ জন !
গীতকে সাধিলি গীতকে ভজিলি
গীতকে বুলিলি ধন,
—বিনালি তিনি ভুবন ।
গা' ভাগকরা, অ' বাটকরা,—
কি দূৰ দেশলৈ চার,
—বিনাই কি নো গীত গার !

(৫৭)

কি পিন্ধাহত সাৰ পালো,

অ' মোৰ বান্ধ' উদাসী—?

উঠিলো এই সন্ধা জাগি—

সুৱাগী মোৰ বীণ-ববাগী

আহিলা কি তৃপ্তি মাগি

অ'মোৰ ৰূপৰ প্ৰয়াসী !

কোন জনমৰ হা-ছতাশ,

যুগ যুগান্তৰ উপবাস,—

অতৃপ্ত কি আশাভিলাষ

গুঁজৰি উঠে বিদ্ৰোহী ;—

বিকল চিন্ত বিস্তৰ ঘৰত

শাস্ত্ৰনাৰ অৱসৰত

ঘৃবিলা বিয়লি পৰত

নিৰ্ভুৰ অ' মোৰ প্ৰয়াসী !

(৫৮)

লুইতৰ পাৰতে পৰ্ব্বতৰ আঁৰতে

ওখকৈ পাতিছিল গৰা,

চিকুণ চিকেমিকি বগী ঢকে-ঢকী

পৰিছিলে বালি ডৰা ;

ন-কৈ চাপৰি পৰি লুইতত

ন-কৈ গজিলে ঘাঁহ,

মোবে মন-পখি

ন-কৈ সাজিলে বাঁহ ;

বলিলে পছোৱাৰ বা'—

ওপৰে ওপাঙিল কলী মেঘ চমকা,

পানীতে জিবালে ছাঁ ;—

বালি তলে হল, গৰা থঁহি গল,

বৈ গল লুইতৰ ধল,

বুৰি গল বাঁহ খন উৰি গল পখিকণ

কান্দি বল দুখীয়া মন !

(৫৯)

হে সুন্দর, হে সুধী !

দিছিলাহি দেখা যেরে,

আছিলোঁ। মই নয়ন যুদি

নিবলে মোব অন্ধকূপত

আবাধি জ্ঞান-কর্ম্ম-বুধি ।

আজি কর্ম্ম-বিহীন প্রাণ,

আজি মোব লুপ্ত জ্ঞান,

আজি মোব বুধি হত, নীরব বীণাব তান ।

বিজন এঠ সন্ধ্যাবেলা

সরে মোক দিছে এবা,—

সন্ধ্যাকাশব ঞ্জর ভবা,

তুমি মার্থেঁ। আছা উদি !

আজিও তো তুমি নিত্য

সঙ্গী মোব অনাদৃত

সুন্দর সুধী !

(৬০)

বহু দিনৰ প্ৰিয় সখি,—
বহু দিনৰ অস্তে আজি—
তোমাৰে মোৰ দেখা দেখি !
এৰি গলা যি দিন ধৰি,
সঙ্গী হল জেং জাবৰি ;
একাৰে মোৰ দুৱাৰ-বন্ধী ;—
—এৰা বাৰীত আছোঁ পৰি
নিজ গৰিমা আশ্ৰয় কৰি
নিবানন্দ চিন্ত দুখী ।
দুনাই কিয় শূন্য পঁজাব
তুলি আজি দুৱাৰ-হেঙাব
হলাহি মোৰ মুখামুখি ?
আজিতো মই নিকপায়
শক্তিশীন অসহায়—
তোমাকতো মই নাপাওঁ চুকি !
শুদা হাতে দিলোঁ বিদায় ;—
নধৰিবা দোষ দায়
বাল্যকালৰ বন্ধু সখি

(৬১)

আজি মোব ঘবত থল নাই ;—

বহু দিন আগে দিছেঁ তোমাক বিদায়,
উলটি আহিলা প্রভু কিয়বা মিছাই ?
বহুতো ভারনা, বহু পৰিয়াল মোব,
ধনী মানী আলহীবে নিতে ঘব পূব,
নানা উপচাবে স্মৃতিছেঁ সততে
আজিবি অলপো নাই ।

কাক তুলি তোমাব প্রভু কবি দিওঁ ঠাই !

—মোব, ঘব · থল নাই ।

তুমি মোব চিব পৰিচিত,

তুমি মোব চিব-বাহ্বিত

তেও তুমি উপেক্ষিত হইছা সদায়,

—মোব ঘবত থল নাই !

(৬২)

অ' ভাবালী অ'

তোব ভ'বালত কি ধন আছে অ'

—দেখুৱাই দে মোক !

দেখিলেঁ। মই অতদিনে কেৱল ব্যাধা কান্দোন শোক

—দীন দুখীয়াৰ হা হতাশ.

জবা ব্যাধি ত্ৰাস,

ক্ষুধাতুবৰ অনুনয় নিবাসয়ব—মলিন মুখ ।

সুখ বিচাৰি যত ভ্ৰাস্ত ;—

কটুন্দি মবে পথ-শ্ৰাস্ত ;—

কেউ ফালে যে নিবানন্দ !

এয়ে নে মোব ভাগব ভোগ ?

(৬৩)

মোৰ, ভোকত পলাল ভগৱান ।

কিহেদি মই পূৰ্ণে। তোৰোঁ,
দুখত কণ্ঠাগত প্ৰাণ,—

বাব ভূত্ব কবি সেৱা

লটি-ঘটি হল যে দেহা,

মোৰে ভেলত লাভৰ বেহা

বেহায় আনে বুদ্ধিমান ;—

মই, পবন হাতৰ যজ্ঞ-যান ।

মোৰ কি হাঁহি, মোৰ কি গান ?—

দুখীয়াৰ কি নিয়ম-নীতি

বিৱেক বিচাৰ মৰম প্ৰীতি

তাৰ কি ধৃতি অনুভূতি

কৃষ্টি-আচাৰ ধৰ্ম-জ্ঞান ?

মোৰ কি পূজা সেৱা দান,—

মৰণে যাৰ পবিত্ৰাণ !

(৬৪)

দুখবে উপরি দুখ দিছাতো মোক দন্ডামর,—

তুমি সর্ব-দুখ-হাবী সত্য শুভ প্রেমময়,—

তোমাতে যেন মতি বয় ।

মই দুখী-নিঃকিন ;

তথাচ মুগুণো হীন,

তুমিতো নকবা ঘিণ

নোযোরা অকলে থই

করি মোক নিবাশ্রয় ।

এয়ে মাথো আশীষ মাগো

(সদায়) তোমাতে যেন কামত লাগৌ,—

বিলাই বিপদ যি পাওঁ ভাগত

মঙ্গল প্রসাদ বুলি

বড়ে শিবত তুলি লৈ ।

(৬৫)

তোমাক তো ভাৰিবৰ সূচল নাপাওঁ,

তোমাক তো মাতিবৰ আজৰি নাপাওঁ—

জানা তো দয়াময়,

নহবা নিবদয় ;—

ভূত প্ৰেত বিপু ছয়

কাকনো গতাওঁ !

নিজে আজি ওলালাহি,

ঘৰ পৰি আছে বাহী

একো দিহ নাই বাহি—

কিহেদি বুজাওঁ ?

যতনা অৱতাব

বিষয় বাসনাৰ,—

কতনা উপচাব

বহুদ যোগাওঁ ;

মন্দিৰ নাপাই শুচি

দেৱতা যায় গুচি,

—ভূতক কৰোঁতে খুছি

সময় কটাওঁ!

(৬৬)

বহুদিন প্রভু ! মাতিছে তোমাক
—আজিব দবে মতা নাই ;
বহুদিন প্রভু কান্দিলেঁ কাটিলেঁ,-
—আজিব দবে কন্দা নাই !
অনাই বনাই ভোগ বিচাৰি
হলেঁ ক্লান্ত দীন ভিখারী,
আজি, দুখতে ভাগবি পৰিছেঁ বাগবি
চৰণত লুটি খাই ।
দশোদিশ আজি দেখেঁ অন্ধকাৰ,
নিৰাশাই বেড়ি কৰে হাঁহাকাৰ,
অঘৰী পথিক কাল-সঙ্কিয়াৰ
—নিৰালম্ব নিঃসহায় ।

(৬৭)

নুবুজি মৰিলে। কালৰ ফন্দী,—

বুদ্ধি অহকাৰে মস্ত মই গণ্ডপী

নিজ গৰিমাত হলে। বন্দী ।

শুনি মুশুনিলো তোমাৰ দিহা হিত,

বুজিলে। তোমাৰ বচন বিপৰীত,

নেবিলো আৱৰী কপটা মায়া,

অমৃতৰ নিজৰা পাই হেৰালোঁ ।

—অনন্ত তোমাৰ কৰুণা-ধাৰা ;

জনমৰ ভাণ্ডকী

অজীণ মই পাতকী

কি সাহে মাগো মই চৰণ-হীয়া !

দেৱধানি

(৬৮)

মোৰ 'মান অগিৰান নাই—

তোমাৰ অপাৰ কৃপা

মুৰ্জোঁ মূৰ্খে যিবা

এই ৰূপে দুখে শোকে

দিবা সোঁৱৰাই ।

যিমান দুৰ্গম বাট

দয়া কৰি অগম্য

অতৰ্কিতে

নিৰাপদে

দিলা আঙুৰাই—

বিপবীত ভাৱেঁ মনে

মোৰে যেন বাহু-বলে

নিজ বুদ্ধি কৰ্ম ফলে

আহিহেঁ উধাই

বাঢ়ে অহঙ্কাৰ গৰ্ব

ভাৱেঁ ময়ে সৰ্ব-সৰ্ব—

সসাগৰা ধৰণীত

মোতপৰ নাই !

(৬৯)

বহুদূৰ বাট ঘূৰি
আজি দিবা শেষে
পৰিছে হাঁহি পদূলিত ভিখাবীৰ বেষে ;—
গহীনা সঙ্কা অতি নিবানন্দা,
গগনে মেঘে যনে গৰজে বোষে ;
বিজুলি জিভা মেলি কবিছে ক্ৰকুটি,
আতঙ্কে ধবণী পৰে চকু মুদি
প্রচণ্ড মূৰ্তি,—ধৰিছে মাকতি
ধুমুহা ঢাকি আহে ঘোৰ আক্রোশে
নৈৰাশাব কালিমাই আরবে দিশা,
ভয়াতুব অস্তব সচকিত কিঙ্কব
আসন্ন দেখি বিভীষিকা !
কাতবে লুটি পৰে 'চৰণ পাশে ।

দেবদামি

(৭০)

আজিহে উমান পার্লে।

—আছা এটি ভগরান !

কাহানিও পাহবাতো

লোরা নাই তযু নাম

কবা নাই গুণ গান ;—

এই দবে তাপে শোকে

দৈন্ত-দুখে বাখা মোকে

শলাগেঁা মুকখে যেন

তোমাব ককণা দান,—

তুমি সর্ব-শক্তিমান

সর্ব ভূতে বিচুমান

সুমবো সততে যেন

পুরুষ প্রধান

আছা তুমি ভগরান ।

(৭১)

যাৰ কাৰণে গড় মাৰিলি
সদায় বেঢ়ি ৰাখোঁ বুলি,—
ভকত ভাই,—সিতো পলাল খোলা তুলি !
সত্যক কৰি নজব্ বন্দী,
প্ৰাণৰ দিলি সীমা গণ্ডী
আচাৰ-বিচাৰ শুচি-চুৱাৰ
ভাল ভকতিৰ লগাই কন্দী !
ভিতৰ-চুৱা, বাহিৰ শুচি,
গুৰুৰ কিবা অভিকচি—
তন্ত্ৰ বিধিৰ বোলা বুলি !
সমাজ শূৱা ধৰ্ম্মৰ ভুৱা
হিয়া যে ভোৰ খালে খুলি !

(৭২)

ভাগব লাগি অচল ভবি
হইছে আথব,—
কি মতে মই পাব পাওঁ এই
অকূল সাগর ?

নীলাশ্বরী নীলিমার
ভবি মায়াজাল
কঙ্ক যে মোর ক্ষুদ্র ভুবন ;
ইন্দ্র-অকণ বায়ু-বকণ
বন্দী নিশাকর !
ইমান গীতব আকুল কণ !
ইমান পবশ বর্ণ গন্ধ !
কেউপিনে দি ছুরাব বন্ধ,—
—হৃদয় কাভব ।

(৭৩)

এইনে সপোন, এই নে ভুল ?

অলীকত ভেঙ্কী লগা উন্মাদৰ অট্টবোল,

—মাথো সপোন, মাথো ভুল !

বিশ্ব যদি মায়াৰ বেবা,

জীৱন পঞ্চ ভূতৰ পীড়া,

বিশ্বৃতিৰ অন্ধকূপত হেঁচা ঠেলা হুলস্থূল,—

মাথো ফাকি, মাথো ছল,

মিছা মোহ—আপোন-পৰ,

নিদ্ৰাজালত দিঠক দেখা হাঁহি-কান্দোন প্রলাপৰ—

(তেস্তে)—কিয় যৱনিকা ডাঙি

মূঢ়তাৰ স্তম্ভ ভাঙি

হৃদয়-প্ৰাচীৰ চূৰ্ণ কৰি

মুঠা প্ৰভু-নবহৰি

সকল তৰ্কৰ ভাঙি মূল ?

কটল আনিলা নাথ ছলেবে ভুলাই ?

নচলে চরণ আক, বুকু ফাটি যায় ।

নিচিনি আপোন পথ

ঘূরি মবো আন্ধারত ;

মায়াময় অবণ্যত কিনো ভূতে পাই.

(আজি) মিলালে অপায় !

মোব ভাগত হাঁহি গান,

কবিছিলি যি বিধান—

—নাপালোতো সিওমান হেপাহ পূবাই ;

(আজি) প্রাণ মোব অরসন্ন

দুখে শোকে বোধে কণ্ঠ

—কান্দাবো শকতি নাই ।

(৭৫)

বহু ডকা চাকটেনরাত মিছাতে বাগবি
তোমাব শাস্তি-মোহনাত

পরিছেঁ। ভাগবি

আজি, লভিলেঁ। আজবি।

মোহ তন্দ্রাব আলি-জালিত

অমানিশাব মবিশালীত

মায়া পৃথিবী এঙ্কাব বালিত—

ঘাটে ঘাটে বেহাই পবিল

মুলো আহবি।

আকতো মই নাযাওঁ উজাই,

আকতো মই নবওঁ বোজা,

আকতো মুশুনো ভুরা, ছল চাতুবি—

জুকলা মোব ভগা ডিঙা

থলেঁ। সামবি।

(৭৬)

অকূল সাগরে কাণ্ডারী-বর্জিত
চলে মোব লক্ষ্যহীন তবী,—

উঠা উঠা মোব প্রাণ কর্ণধার
সুখ-নিন্দ পৰিহরি ।

জীরন-বান্ধুর প্রভু নাৰায়ণ,

উঠা তেজি তযু অনন্ত-শয়ন,—

পূরত চৰে বেলি জয়ধ্বজা বুলি,

জাগে জগতৰ প্রাণী ;

—উঠা মোব প্রভু অভিমানী !

(৭৭)

অ জিউ ! মায়াজালত বন্দী !

মুক্ত কব তোব কঙ্ক জীৱন যৱনিকা ডাঙি ;

অজানা কোন অকূল সিদ্ধুৰ অগমা সিপাবে

চেনেহতে বিড়িপবে সুদূৰ সুন্দৰে

—“মায়াজাল ডাঙি

মুক্ত কব তোব পৰাগ-পখী—

অস্থি-পিঁজৰ ভাঙি” ।

আজি, উশ্বি-বিহীন শ্ৰান্ত সিদ্ধু

বায়ু নিবানন্দা,

তোব, আকাশে নাই অকণ-ইন্দু

—জীৱন-সন্ধ্যা ।

কিমান বেহাবি বেহা,—দুৰ্বল দেহা—

—কিবা আশা পাঙি !

মুক্ত কব তোব পৰাগ-পখী—অস্থি-পিঁজৰ ভাঙি ।

(৭৮)

হেলা নকৰ ভাই

আয়ু-বেলি মাৰ যায়,
নিঠুৰ একাৰ আহে ছাটি ।
লগৰ পথিকে এৰি গল ঘৰাঘৰি,
নিশাৰ কলীয়া পাখি
উৰিছে আকাশ ঢাকি.

(আহে) আগত অগাধ অমা-বাতি ।
বেহালি দিনৰ হাট, অস্ত লীলা খেলা
ভাগৰি পৰে বেলি, ভাঙিছে খেলা,
আকনো কি আশা লৈ
আছ হে অবুজ বৈ
আগত আঁচল খন পাতি !

(৭৯)

এই সন্ধিয়া কটল বন্ধু,—

যাবা অকল সবে ?

বিদায়-পবত নিমাত হলা,—

কিহে বচন হবে ?

কোনটি বাটব পথিক হলা

নাচাই তিথি বাব,—

পরি থাকিল ধন জন

পুত্র-পরিবার !

তেজি সকলোবে মায়া

উদাস হলা অরশ কায়া,

মুগত ভাহে কলা ছায়া,

খাসে উজাই ধবে,

চকু ঘোলা পবে,

বন্ধু নাকব পাহ লবে !

নিসম্বল নিবাস্রয়,—

যাবা অকল সবে !

দেবধ্বনি

(৮০)

ভাঙিছে মোৰ জীৰ্ণ বীণা,

উঠে তেও গগন-ভেদী

উল্লাস-ধ্বনি

জগত-জিনা

জনহীন মোৰ মক দেশত

কিহৰ কিবণ দিবা-শেষত,—

মান মুখে সীমন্তিনী

হাঁহে কিবা স্বপ্নাৱেশত ?

আজিও তাৰ বিদায় বেলি

উতলা কোন

দিগঙ্গনা ?

আকনো কি গীতি-ছন্দ ?

কক্ক মোৰ বিকল কণ্ঠ,—

উকণ্ডা মোৰ উপকণ্ঠত

উজায় সন্ধ্যা

দীপ্তি-হীনা !

(८१)

अस्ताचलत कर्कण कांक्षि,—

काशीवी मोर तन्त्रा-विभोव,—

चौदिशे कि गतीव शान्ति !

अक्ष यात्री तिमिब बात्रि

सुदूबत गाय विदाय-गानटि ।

वाविधि ब्योम निद्रा-मगन,

विश्वतिब बाल् ग्रोसत

संज्ञा लुप्त विश्व-भुरन,

चापि आहे कबाल ह्याया

लूकाय माया डूल-आस्ति ;

उर्ध्वि-विहीन क्रासु सिद्ध,

दिक्-चक्र शयान इन्दु—

अस्तिम आसन बह्निम आनन

पांसु वयान निशा-वद्धु—

मागे छिब-निविड शान्ति !

शासन, १८६१ शक]

(৮২)

মোৰ, লৰালি-লগৰে বীণ,—

মোৰ, ওপজা কালৰে চিন !

কাহানিও তোৰ বিনন্দীয়া স্তব—

হোৱাতো নাছিল ক্ষীণ !

আজি কি পাপৰ শাস্তি বিহিলি,—

কিবা বোহ ধৰি মোকে তেজিলি—?

নিদানৰ মাত'বাবো নিদিলি,—

কবিলি কি নিঃকিন

শুকালি স্তবৰ সিদ্ধ,

লুকালি অৰুণ ইন্দু,

অশস্তিৰ শুকান মক

মেলিলি তপ্তিহীন ;—

কবিবো কথিলি কণ্ঠ,

ডুবালি সকলো ছন্দ,

আনিলি কি নিবানন্দ—

গীতি গন্ধ জ্যোতিহীন !

(৮৪)

নন্দৰ নন্দনে বংশী বজায়,

যমুনাৰে ঢল সূৰে টলবল

আৰেগে উপচি কূল

বাউলী উজায় ।

পৰাণৰ পাৰে পাৰে উঠিছে ধ্বনি,

ঘাটে ঘাটে লাগে তাৰ খলকনি,

নিজম জোনাক নিশা

গীতেৰে জগাই

বিবিন্দাবনৰ বালি

কপেৰে বন্ধাই

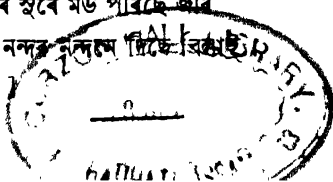
নন্দৰ নন্দনে দিছে সজাই ।

গাগৰি লোৱা তুলি অমিয়া ভৰি ;—

সুবলীৰ সূৰে মউ পৰিছে ধ্বনি

নন্দৰ নন্দনে দিছে বজাই

আহাৰ, ১৮৪৫ শক

পৰিশিষ্ট—(ক)

বৰ্ণানুশ্ৰমে গীতৰ সূচি

গীতৰ আদি শাৰী		পৃষ্ঠা
১। অকুল সাগৰে কাণ্ডাবী বজ্জিত	...	৭৬
২। অ' জীউ মায়াশালত বন্দী	...	৭৭
৩। অ' ভবালী অ'	...	৬২
৪। অস্তগিবিব শিখৰতে	...	৫০
৫। অস্তাচলত কৰুণ কাস্তি	...	৮১
৬। আকৌ ঘূৰি মৰা স্মৃতিত	...	২২
৭। আজিনো গধূলি মনে মোৰ	...	৫৫
৮। আজি মোৰ ঘৰত থল নাই	...	৬১
৯। আজিহে উমান পালেঁ।	...	৭০
১০। জানন্দে মোৰ পূৰ্ণ গৃহ	...	৩৯
১১। আপোন মনে গোৱা কি গীত	...	৫৩
১২। আলহীৰ দয়া বিচাৰি	...	১১
১৩। আৰ আৰ নৱযুগ প্ৰয়াসী	...	৮
১৪। উঠা উঠা শক্তি	..	২৩
১৫। এইনে সপোন, এইনে ভুল	...	৭৩
১৬। এই বাৰিষা ছপৰ নিশা	...	৫১
১৭। এই সন্ধিয়া কঠৈ বহু	...	৭২
১৮। এৰি দিয়া, এৰি' দিয়া,	...	৫২
১৯। এ শিৱ সুন্দৰ সনাতন	...	২৪

পৰিশিষ্ট

গীতৰ আদি শাবী		পৃষ্ঠা
২০।	ওপছে পবাণপাব	৪১
২১।	কলৈ আনিলা নাথ চলেবে ভূলাই	৭৪
২২।	কালিন্দীৰ পাৰতে কপৰ পিয়াহতে	৪৯
২৩।	কি পিয়াহত সাব পালা	৫৭
২৪।	গৰ্জি আছিল সপ্ত সিদ্ধ	৪৭
২৫।	ঘাটত বহি বলে। মাধো শোভাকেহে চাই	৩৬
২৬।	চকু থাকি অন্ধ হলি	২০
২৭।	চিত্ত শুদ্ধি কৰ	১৪
২৮।	চিব তৰুণ জলধি যাত্ৰী	৩৫
২৯।	জয় জয় জাগ্ৰত জগত জীবন	২
৩০।	জাগ জাগ বহুৱা চহা দুখীয়া	১২
৩১।	জিবণিৰ এয়েনে পৰ	২১
৩২।	জীবন মৰণ পৰ	১০
৩৩।	জেবেঙা পথাৰ, জেবেঙা পথাৰ	৩১
৩৪।	তেজিলেও নব কায়া	৮৩
৩৫।	তোমাকতো ভাবিবৰ স্মৃতি নাপাওঁ	৬৫
৩৬।	তোমাৰ স্মৃতিৰ স্মৃতি স্মৃতি	৪৩
৩৭।	তোৰে বুকুৰ জ্বলা জুইয়ে	১৯
৩৮।	তোল পতাকা তোলা	১
৩৯।	দুখৰে উপৰি দুখ	৬৫
৪০।	ধৰ্ম ভূমি, কৰ্ম ভূমি, পুণ্য ভূমি	৬
৪১।	নন্দৰ নন্দনে বংশী বজায়	৮৪
৪২।	নমো কামৰূপা অসমা	৪
৪৩।	নিকুঞ্জ বনত বাছি বাছি গাখিলে।	৪০

পৰিশিষ্ট

গীতব আদি শাবী		পৃষ্ঠা
৪৪।	নীলাকাশৰ বিশাল বুকত	৪৫
৪৫।	জুবুজি যবিলোঁ। কালৰ ফন্দী	৬৭
৪৬।	পছিম ফালে কলাগলা	১৩
৪৭।	পাণিপথ, পাণিপথ !	২৮
৪৮।	প্ৰান্তবাসী—হে যোগীবৰ	২২
৪৯।	বজোৱা ছন্দুভি বণ ভেবি	২৫
৫০।	বহুনা নকৰা বাহু	৪৪
৫১।	বহু ডকা চাকনৈয়াত মিছাতে বাগৰি	৭৫
৫২।	বহুদিন প্ৰভু মাতিছে। তোমাক	৬৬
৫৩।	বহুদিনৰ প্ৰিয় সখি	৬৮
৫৪।	বহুদূৰ বাট ঘূৰি	৬২
৫৫।	বাটে ঘূৰণীয়া পৰ্কত শিশুনীয়া	৫৬
৫৬।	বাল্যকালৰ বন্ধু তুমি	২৬
৫৭।	বিশ্ব ভূৱন জাগে	৭
৫৮।	বিষাগ দৈ বিষাগ দৈ	৩৪
৫৯।	ভাগৰ লাগি অচল ভবি	৭২
৬০।	ভাঙিছে মোৰ জীৰ্ণ বীণা	৮০
৬১।	ভোকত পলাল ভগৱান	৬৩
৬২।	মনাই অ' মোৰ	৯
৬৩।	মন্দিৰ জিনি অন্তৰ জিনি	৩৮
৬৪।	মন্দিৰে মোৰ আলোকিত	৪২
৬৫।	মহগড়, মহগড়	৩০
৬৬।	মুষ্টিমান, সত্যপ্ৰকট জ্যোতিৰ্ম্মান	১৬
৬৭।	মোৰ জীৱনৰ ব্যৰ্থতা	৩৭

পৰিচিষ্ট

গীতৰ আদি শাৰী		পৃষ্ঠা
৬৮।	মোৰ মান অগিয়ান নাই	৬৮
৬৯।	মোৰে মন বলিয়া	৪৬
৭০।	বাব কাৰণে গড় মাৰিলি	৭১
৭১।	লবালি লগবে বীণ	৮২
৭২।	লুইতৰ পাৰতে পৰ্কতৰ আঁবতে	৫৮
৭৩।	শবাই শিল, শবাই ঘাট	২৭
৭৪।	শুন বধিৰ গুৰু গম্ভীৰ	১৮
৭৫।	সন্ধ্যা, কান্ধা, ললিতা	৩২
৭৬।	সমানে হ থিয়	১৭
৭৭।	সবগত জুৰিলোঁ সুৰ	৫৫
৭৮।	সাদৰোঁ সমবেত সেৱক শুভাগত	৩
৭৯।	সোৱণ শিৰীৰ গুৱনি পাৰ	৩৩
৮০।	স্বাগত স্বাগত ভক্ত সমাগত	৫
৮১।	হেৰ মাজ নিশাৰ বৰাগী	৪৮
৮২।	হেলা নকৰ ভাই	৭৮
৮৩।	হে সুন্দৰ, হে সুধী	৫৩
৮৪।	হোজা চহাৰ বৃত্তি ললি	১৫

পৰিশিষ্ট—(খ)

এই পুথিত, আৰু বচকব.পূৰ্ব প্ৰকাশিত গীতৰ পুথি "প্ৰতিধ্বনি"ত
-থকা কিছুমান গীত ৰাজে সময়ে নানা উপলক্ষত গোৱা হৈছিল; তাৰে
কেইটমানৰ পৰিচয় তলত দিয়া হ'ল।

(১) প্ৰতিধ্বনি পুথিত প্ৰকাশ হোৱা গীত:—

পৃষ্ঠা	গীতৰ আদি শাৰী	কত গোৱা টহুছিল
১	চেনেহী মোৰ মাতৃভাষা	... ১২২৪ চনৰ অসম সাহিত্য সভাৰ গুৱাহাটী অধিবেশন
১৪	জলক লাগে লুইতৰ পাৰ	... গ্ৰামোক্ষনৰ বাবে বেকৰ্ড কৰা হৈছে
৬০	মাৰিবি বঠা মাৰিবি ডাৰ	... ব্যায়াম শিক্ষাত গোৱাবলৈ দিয়া হৈছিল
৬৯	ঘাটত বহি হাত সাৱটি	... ১৯৩২ চনৰ অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ গুৱাহাটী অধিবেশনত
৭৪	মাৰ বোৱা নাই এতিয়াও	... লাচিত উৎসৱত
৭৫	মিলিছো হৰষে নবীন গৰষে	... ১৯১৯ চনৰ অসম মুছলিম ছাত্ৰ সন্মিলনত
৭৬	কাহানি খন, আই কাহানি খন	... আসাম এছোছিয়েচনৰ ১৯৩৫ চনৰ গুৱাহাটী অধিবেশনত

(বৰ্তমানে বেকৰ্ড কৰা হৈছে)

পৰিচিষ্ট

প্ৰতিধ্বনি পুথিত প্ৰকাশ হোৱা গীত :-

পৃষ্ঠা		গীতৰ আদি শাৰী .		কত গোৱা হৈছিল	
৭৭	জনম ভূমি মাতৃ ভূমি	...	১২৩৭	চনৰ	অসম সাহিত্য সভাৰ গুৱাহাটী অধিবেশনত
৭২	চিবয়ুগে হাঁহিনুখে	...			কামৰূপ মহিলা সমিতিৰ প্ৰথম জয়মতী উৎসৱত
৮০	জননী জনমভূমিৰ ভক্ত	...	১২১২	চনৰ	অসম মুছলিম ডাক্তাৰ সম্মিলনত
৮১	গীতিগন্ধ মেহে ভৱা	...	১২২৬	চনৰ	অসম সাহিত্য সভাত ধুবুৰী অধিবেশনত
৮৩	অসমা নিকপমা জননী	...			গ্ৰামোফোনৰ বাবে ৰেকৰ্ড কৰিছে
৮৬	গৌৰৱ-বাহিনী পুণ্য প্ৰবাহিনী	...	১২২৪	চনৰ	অসম সাহিত্য সভাৰ গুৱাহাটী অধিবেশনত
৮৮	পৰশি তোমাৰ কমল পাৰ	...	১২২৬	চনৰ	ধুবুৰী সাহিত্য সভাৰ আৰু কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ গুৱাহাটী অধিবেশনত
২০	গহীন গিৰি উপত্যকাৰ	...	১২৩৭	চনৰ	অসম সাহিত্য সভাৰ গুৱাহাটী অধিবেশনত

পৰিশিষ্ট

পৃষ্ঠা	গীতৰ আদি শাৰী	কত গোৱা হৈছিল
২১	আগত আজিতৰ অতিথি অভিনয় ...	১২২৬ চনৰ কংগ্ৰেছ মহাসভাত
২২	হৰ্ষে উৰ্দ্ধে উৰ নিশান ...	জাতীয় পতাকাঅভিযানত
	(২) দেৱধ্বনি পুথিত প্ৰকাশ হোৱা গীত:—	
১	তোল পতাকা তোলা ...	জাতীয় পতাকা তোলা উৎসৱত
২	জয় জয় জাগ্ৰত জগত জীৱন ...	১২৩৫ চনৰ আসাম এছোছি়েছনত
৩	সাদৰোঁ সমবেত সেৱক স্তম্ভগত ...	১২২৪ চনৰ অসম সাহিত্য সভাৰ গুৱাহাটী অধিবেশনত
৪	নমো কামৰূপা অসম! ...	১২৩৫ চনৰ কংগ্ৰেছ জুবিলী উৎসৱত গুৱাহাটীত
৫	স্বাগত স্বাগত ভক্ত সমাগত ...	১২২৬ চনৰ কংগ্ৰেছ মহাসভাত
১৭	সমানে হ খিয় ...	১২৩৭ চনত মধ্য কামৰূপ কৃষক সম্মিলনত
২৭	শবাই শিল, শবাই ঘাট ...	লাহিত উৎসৱত
৩১	জ্বেৰেঙা পথাৰ ...	গুৱাহাটী মহিলা সভাৰ জয়মতী উৎসৱত
৩২	আনন্দে যোৰ পূৰ্ণ গৃহ ...	কামৰূপ মহিলা.. সমিতিৰ বাৎসৱিক উৎসৱত

অসমীয়া সাহিত্যত নতুন হেন্দোলনি

শ্ৰীউমেশচন্দ্ৰ চৌধাৰীৰ গীতৰ পুথি

দেবধনি : প্ৰতিধ্বনি : মন্দাকিনী

চেতনা, সাধনা, মিলন, বৰদৈচিলা,

বাহী, আৱাহন আদি আলোচনীবিলাকত মাজে মাজে প্ৰকাশ হোৱা, সময় বিশেষে গ্ৰামোফনত বেকৰ্ড হোৱা আৰু সভা-সমিতিত বা নাট-অভিনয়ত গোৱা অনেক গীতৰ পৰিচয় বাইজে বহুদিনৰপৰা পাই আহিছে।

(১) **প্ৰতিধ্বনি**—লৰা-ছোৱালী আৰু ডেকা-গাভৰুৰ উপযোগী ২২ টা গীতৰ সমষ্টি, ডাঠ এণ্টিক কাগজত নীলা চিঞাহীৰে পাইকা আখৰেৰে ধুনীয়াকৈ ছপা, ১১২ পিঠিৰ কিতাপ। বেচ, পকাবন্ধা ১/- কেচাবন্ধা ৫০ অনা।

(২) **দেবধ্বনি**—প্ৰায় ৮৪টা গহীন ভাৱৰ গীত ইয়াত গোটোৱা হৈছে। এণ্টিক কাগজ, কলা চিঞাহীৰে পাইকা আখৰেৰে ধুনীয়াকৈ ছপোৱা প্ৰায় ১০০ পিঠিৰ কিতাপ; বেচ, পকাবন্ধা ৫০ কেচাবন্ধা ১০০ অনা।

(৩) **মন্দাকিনী**—(ছপাবলৈ দিয়া হৈছে) এই পুথিত আদি-বহুৰ আৰু বনগীতৰ ঠাঁচৰ প্ৰায় ১২০ টা গীত গোটোৱা হৈছে। কাগজ, ছপা, বন্ধা আগৰ দুখন পুথিৰ দৰেই হব। বেচ—পকাবন্ধা ১/- কেচাবন্ধা ৫০

ইয়াৰ বাহিৰেও চৌধাৰীদেৱৰ দীৰ্ঘলীয়া কবিতা—

(ক) পঞ্চামৃত

- ১। পূবেকণ। ২। নিজানৰ বাণী। ৩। অভিশপ্ত।
৪। মুক্তধাৰা। ৫। স্বভিচিক্ৰিক।

(খ) ত্ৰিশেণী

- ১। তদ্বা-বিহাৰ। ২। প্ৰত্যাবৰ্ত্তন। ৩। কবিৰ কাবেং।

(গ) অমৃত মন্থন

[১। মন্ত্ৰ-সাধন। ২। মায়াপূৰ্বী]

এই তিনিখন পুথি ছপাবো দিহা কৰা হৈছে। প্ৰত্যেকখন প্ৰায়
৮০-১০০ পিঠিৰ কিতাপ।

. পোলাঠাই—(১) নিউ গ্ৰেছ, গুৱাহাটী

(২) সম্পাদক, লৌহিত্য গ্ৰন্থপীঠ, গুৱাহাটী

নাইবা (৩) গ্ৰন্থকাৰ, উজ্জ্বল বজাৰ, গুৱাহাটী।